

PRED DRUGIM ZASEDANJEM VESOLJNEGA CERKVENEGA ZBORA

KONCIL V LUČI NAJNOVEJŠIH DOGODKOV

Pomembno srečanje med papežem in visokim predstavnikom ruske pravoslavne cerkve - Zakaj sprememba stališča do katoliške Cerkve?

Dne 29. t. m. se prične drugo zasedanje vesoljnega cerkvenega zbora Vatikana II. Nedeljski »Osservatore Romano«, ki je poluradno vatikansko glasila, je v tej zvezi objavil dve važni papeški pismi. V prvem, ki je naslovljeno vsem katoliškim škofom, papež vzpodbuja vernike k posebnim molitvam in spokornim delom za srečen uspeh cerkvenega zbora.

V drugem pismu, ki je bilo dostavljeno kardinalu dekanu Tisserantu, pa prehaja papež na podrobnejša določila glede druge polovice koncila. Predvsem omenja, da so se osnutki predlaganih določb skrčili na osemnajst. Vsi škofje so jih že prejeli v posebnih sešitkih in v pogled. Za zvezo svetom, torej za načelnika koncilnega tiskovnega urada je papež imenoval irskega nadškofa O'Connorja. Nadalje sledi določba, da bodo pripuščeni h koncilskim sejam tudi nekateri katoliški laiki, voditelji cerkveno priznanih organizacij. Še važnejši je papežev sklep, naj se še v večjem številu pokličejo na koncil kot opazovalci zastopniki ločenih krščanskih Cerkva. Nato odloča, da se bo v doglednem času ustanovilo posebno tajništvo za zveze z nekrščanskimi verskimi skupinami (quorum religio inter christianas professiones non recensetur — katerih religija se ne prišteva med krščanske veroizpovedi). Prav ta sklep more imeti dalekosežne posledice, ker gre za načrt, kako ustvariti proti današnji zmaterjalizirani družbi duhovno enotnost človeštva.

NOVE SMERNICE

Kar zadeva današnjo organizacijo dela na koncilu, je papež vpeljal tudi nekatere novosti. Predsedništvu zbora je dodal še tri kardinale, in sicer Poljaka Višinskega, Italijana Sirija in Amerikanca Meyerja. Predsedniški kolegij ima nalogo, paziti, da potekajo koncilne seje po kanonskih predpisih. Poleg predsedstva pa bo vodil dela vesoljnega cerkvenega zbora na novo ustanovljeni kolegij štirih kardinalov. Ti bodo vodili glavne seje, menjaje se po vrstnem redu. Ti predsedniki zbora so Italijan Lercaro, Armenec Agagianian iz rimske kurije, Nemec Döpfner in Belgijec Suenens. Slednja dva pripadata tako imenovani napredni skupini koncilskih očetov.

Med temi živahnimi pripravami za drugo zasedanje vesoljnega zbora je v nedeljo dospela iz Rima vest, da je papež sprejel na vljudnostni obisk eno najvidnejših oseb-

nosti ruske pravoslavne Cerkve, nadškofa Nikodema, metropolita iz Minska in Bjelorusije. Visoki cerkveni dostojanstvenik je član sv. sinoda ruske pravoslavne Cerkve in ga vsi smatrajo za naslednika 85-letnega moskovskega patriarha Aleksija.

Ves tisk poudarja, da gre za naravnost zgodovinski dogodek, saj se že od leta 1074 ni zgodilo, da bi poglavar katoliške Cerkve sprejel tako visokega predstavnika pravoslavne veroizpovedi.

ZA ZEDINJENJE CERKVA

Uradno poročilo Tajništva za zedinjenje kristjanov med drugim omenja, da sta nadškofa Nikodema na obisku pri papežu spremljala msgr. Willebrands, ki je tajnik že omenjenega Tajništva, in msgr. Charrière, škof v Zenevi, Fribourgu in Lozani. Ta je zlasti zato znan, ker se je letos julija kot papeški odposlanec v spremstvu francoskega duhovnika Dumonta udeležil v Moskvu proslav ob petdesetletnici škofovanja patriarha Aleksija.

Po daljšem razgovoru s papežem je nadškof Nikodem obiskal baziliko sv. Klementa, kjer je pomolil na grobu slovanskega apostola sv. Cirila. Nato je položil šopek cvetic na grob Janeza XXIII., kjer je tudi zapel kratko žalno molitev, kot je v navadi po pravoslavnem obredu.

O čem sta se papež in njegov gost pogovarjala, ni seveda znano. Listi, ki so o tem dogodku pisali na zelo vidnih mestih,

pa spravljajo srečanje v zvezo z nadaljevanjem vesoljnega cerkvenega zbora, z vprašanjem zedinjenja krščanskih Cerkva, kakor tudi s položajem, v katerem se nahaja katoliška Cerkve v Sovjetski zvezi.

»Korak, ki ga je naredil mladi ruski metropolit (ima namreč samo 34 let) — je napisal neki italijanski dnevnik — je posledica vrste pozitivnih etap v odnosih med katoliško in rusko pravoslavno Cerkvijo, k čemur je pripomogel ekumenski koncil. Msgr. Nikodem je namreč najbolj kvalificirani strokovnjak v okviru svoje Cerkve, ker je kot načelnik urada za odnose s tujino osebno spremljal razvoj teh odnosov. Toda to ni vse. Sam je največji pobornik za zблиžanje s katoliško Cerkvijo in z drugimi veroizpovedi, saj se je bil svoj čas obvezal, da bo ruska pravoslavna Cerkve poslala svoja opazovalca na ekumenski koncil.«

»Odkar je postal nekakšen glasnik ruske Cerkve v mednarodnem svetu — nadaljuje list — je obiskal že več držav po vseh celinah. Njegovi nasprotniki so ga skušali predstaviti kot zaupnika sovjetskih oblastev — je pred kratkim napisala neka mednarodna katoliška revija — a zdi se, da zadeva ni tako preprosta. Duhovniki mlade ruske generacije so brez dvoma osvojili velik del »državnega ideala«, niso pa osvojili tistega dela tega ideala, ki je v neposrednem nasprotju s krščansko mislijo.«

„Tudi moralne sile imajo vpliv“

O srečanju med poglavarjem katoliške Cerkve in ruskim nadškofom je pariški »Le Monde« med drugim napisal: »Obisk dokončno potrjuje zблиžanje med Rimom in Moskvu, ki je bila že poslala svoja zastopnika na prvo zasedanje vesoljnega cerkvenega zbora.«

Obisk visokega predstavnika ruske pravoslavne Cerkve je tembolj pomemben, ker vse kaže, da v pravoslavnem svetu ni enotnega stališča do rimske Cerkve, oziroma do njenega ekumenskega koncila. Pred nekaj dnevi je namreč grški patriarh iz Aten izjavil, kako odločno nasprotuje, da bi pravoslavne Cerkve poslale svoje opazovalce na vesoljni zbor v Rim. O tem vprašanju pa bodo predstavniki pravoslavnih Cerkva razpravljali na skupnem zasedanju, ki bo v kratkem na otoku Rodosu. Poznavci razmer v tej zvezi predvidevajo, da

bo prodrlo stališče, naj pravoslavni predstavniki prisostvujejo koncilskim delom, kajti s tem stališčem se ne strinja samo ruska Cerkve, temveč tudi patriarh v Carigradu.

Stiki, ki so se v zadnjih letih postavili med katoliško Cerkvijo in predstavniki ruske pravoslavne Cerkve, kakor tudi novo vzdušje, ki vlada v medsebojnih odnosih, so prav gotovo tudi posledica političnih sprememb, katere so nastale po Stalinovi smrti v Sovjetski zvezi. Ne gre seveda tu za spremembe v komunistični ideologiji, temveč za določene spremembe v odnosih med državo in Cerkvijo, tudi katoliško.

Sovjetski komunisti si te spremembe seveda po svoje razlagajo, kot je razvidno iz izjave, ki jo je glavni urednik »Izvestij« in zet Nikite Hruščova Adžubej prejšnji te-

(Nadaljevanje na 2. strani)

RADIO TRST A

• NEDELJA, 22. septembra, ob: 9.00 Kmetijska oddaja; 9.30 Glasbila in zvonovi v slovenski pesmi; 10.00 Prenos sv. maše iz stolnice Sv. Justa; 11.15 Oddaja za najmlajše: »Repoštevova zadolžnica«, pravljica, ki jo je po češkem ljudskem motivu napisala Lelja Rehar. Igrajo člani RO; 12.00 Slovenska nabožna pesem. Cerkveni pevski zbor iz Podgore; 12.15 Vera in naš čas; 14.30 Sedem dni v svetu; 16.00 Dela velikih mojstrov; 17.00 Popoldanski ples; 18.00 Kinoklub, filmski svet v besedi in glasbi; 21.00 Iz slovenske folklorne: »Bajke in legende o nastanku sveta« (Lelja Rehar); 21.30 Skladbe za godala.

• PONEDELJEK, 23. septembra, ob 11.45 Mali ansambli; 12.15 Iz slovenske folklorne: »Bajke in legende o nastanku sveta« (Lelja Rehar); 18.30 Sodobni italijanski skladatelji; 19.00 Slovenske narodne pesmi v Škerjančevi predelavi poje sopranistka Gojka Berginc; 19.15 Izvenevropska sporna ozemlja: Saša Martelanc: »Antarktika«; 20.30 Jakov Gotovac: »Ero iz onega sveta«, komična opera v treh dejanjih. Orkester in Zbor Narodnega gledališča v Zagrebu vodi skladatelj. V odmoru: »Opera, avtor in njegova doba« (Gojmir Demšar).

• TOREK, 24. septembra, ob: 11.45 Ameriški odmevi; 12.15 Potovanje po Italiji; 18.30 Slovenska simfonična glasba — Uroš Krek: Sinfonietta. Orkester Slovenske Filharmonije dirigira Samo Hubad; 19.00 Pianist Claudio Gherbitz — Alessandro Mirt: Sonata za klavir; 19.15 Z mamico po sončnih stezicah; 21.00 Znameniti gorniki v Julijskih Alpah: »Joža Cop« (Rafko Dolhar); 21.30 Od romantikov do impresionistov.

• SREDA, 25. septembra, ob: 11.45 Italijanski akvarel; 12.10 Za naše žene; 18.30 Simfonične pesnitve — Richard Strauss: Junakovo življenje, op. 40; 19.15 Scipio Slataper: »Moj Kras« (Janko Jež); 21.00 »Antigona«, tragedija v treh dejanjih (Dominik Smole), igrajo člani RO.

• CETRTEK, 26. septembra, ob: 11.45 Glasbeno potovanje po Evropi; 12.15 Znameniti gorniki v Julijskih Alpah: »Joža Cop« (Rafko Dolhar); 18.30 Koncert tria »Pro Musica«; 19.00 Pevski zbori Julijske krajine in Furlanije; 19.15 »Potovanje na Mesece«, dramatisirana zgodba (Charles Chilton — Mirko Javornik), igrajo člani RO; 21.00 Simfonični koncert orkestra Tržaške filharmonije. Približno ob 21.50 Svet umetnosti — Milko Bambič: »Slikar Alberto Savinio, življenje in delo«.

• PETEK, 27. septembra, ob: 11.45 Jugoslovanski orkestri in pevci; 12.15 Pogled na svet; 18.30 Iz del dunajskih klasikov — Wolfgang Amadeus Mozart: Simfonijski št. 40 v g-molu K. 550; 19.00 Violist Srečko Zalokar — Saša Santel: Andante, Heribert Svetel: Sonatni stavek, Ferdo Juvanec: Nokturno; 19.15 Zlato, tisočletni vladar sveta — Dušan Pertot: »Boj za zlato v Južni Afriki«; 21.00 Koncert operne glasbe. Sodelujejo: sopranistka Ksenija Vidali-Zebre, tenorist Miro Brajnik in basist Dani Merlak. Približno ob 21.30 »Misli in nazori«.

• SOBOTA, 28. septembra, ob: 11.45 Naš juke-box; 12.15 Za naše žene; 15.30 »Tat v hiši«, drama v štirih dejanjih (Italo Svevo — Martin Jevnikar), igrajo člani RO; 17.20 II. Vatikanski koncil — poročila in komentarji o Vesoljnem cerkvenem zboru; 18.30 Skladbe tržaških skladateljev za godalne kvartete: 20.45 Zbor »Emil Adamič« iz Ljubljane; 21.00 Vabilo na ples.

TEDENSKI KOLEDARČEK

22. septembra, nedelja: Mavricij, Tomaž
23. septembra, ponedeljek: Slavojka, Tekla
24. septembra, torek: Nadja, Gerard
25. septembra, sredo: Uroš, Kleofa
26. septembra, četrtek: Justa, Stojslava
27. septembra, petek: Damijan, Dalja
28. septembra, sobota: Venčeslav, Venko

PRIJAVITE SKODO

Kmetovavce s Tržaškega, ki so jim neurje in poplave povzročile škodo, opozarjamo, da lahko škodo prijavijo na Kmetijskem nadzorništvu v Trstu, ul. Ghega 6, do vključno ponedeljka, 30. t. m.

Potovanje jugoslovanskega predsednika

V torek opolnoči je odletel jugoslovanski predsednik s soprogo in spremstvom v Južno Ameriko. V posebni izjavi dopisnemu uradu »Tanjug« je izjavil, da bo obiskal Brazilijo, Bolivijo, Čile in Mehiko, s katerimi je Jugoslavija sklenila že nekaj gospodarskih in kulturnih dogovorov. Na obisku s predsedniki omenjenih republik, je dejal, bodo razpravljali o utrjevanju mirovnih teženj in o izboljšanju mednarodnih odnosov. Titovemu obisku v Južni Ameriki pripisujejo veliko važnost.

Obisku maršala Tita v Ameriki posvečajo precejšnjo pozornost tudi italijanski listi. Tako je demokrščanski beneški dnevnik »Il Gazzettino« objavil v torek uvodnik, kjer je med drugim rečeno: »Jugoslavija se trudi, kako bi čedalje bolj razširila meje svoje prisotnosti v mednarodnem političnem življenju. Titov obisk prav gotovo ni nekaj običajnega. To dokazuje tudi nenadno Kennedyjevo povabilo Titu, naj zaključi svojo potovanje po Ameriki v Washingtonu, kjer si bosta izmenjala misli o najvažnejših aktualnih problemih. Morda se motimo, toda imamo jasen vtis, da je v drugem delu razgovora, ki se je v juliju začel med Vzhodom in Zahodom, Titu dovoljeno, da prevzame izredno važno posredovalno vlogo.«

Predsedniku Titu je voščilo srečno pot in mu zaželelo mnogo uspehov pri njegovih prizadevanjih za ohranitev ter utrditev miru tudi več katoliških škofov in apostolskih administrateriev iz Jugoslavije. Poleg beograjskega nadškofa in predsednika jugoslovanske škofovske konference dr. Ujčiča so voščila izrekli mariborski škof dr. Držičnik, apostolska administratorja msgr. Toroš iz Nove Gorice in msgr. Kjuder iz Tomaja, dubrovniški škof msgr. Butorac in še nekateri drugi.

Parlamentarna skupščina

Jutri se bo zaključilo v Beogradu zasedanje medparlamentarne unije. Na mednarodno zborovanje, ki je po številu že 52., je prišlo okrog 500 poslancev kot zastopnikov parlamentov iz vsega sveta. Važni skupščini je predsedoval na predlog predsednika unije Ranieri Mazzilija jugoslovanski zastopnik dr. Jože Vilfan. U-Thant, tajnik Združenih narodov, je poslal zborovavcem pozdravno pismo, v katerem je izrazil upanje, da bodo zbrani ljudski zastopniki vseh narodov premostili politična, gospodarska in druga nasprotja v svetu. Predsednik Tito pa je v pozdravnem govoru predlagal, naj se prepove izdelovanje jedrskega orožja in naj se uničijo vse atomske bombe.

Poljski odposlanci so predlagali, naj se podpiše nenapadalna pogodba med NATO in državami članicami vzhodnega varšavskega pakta. Na sporedu je bila tudi razprava o rasnem vprašanju ter o mednarodnem pravu v vesolju.

TURČIJA IN SET

V Ankari so prejšnji teden podpisali pridružitve Turčije k Skupnemu evropskemu tržišču. Pridružitve bodo izvedli v treh obdobjih ter bodo Turki v prvih 5 letih dobili pomoč 175 milijonov dolarjev.

Se bolj važen bo pa obisk pri ameriškem predsedniku Kennedyju. Oba državnika se bosta sestala v Washingtonu dne 17. oktobra. To je že drugi Titov obisk v Združenih državah. Naslednji dan bo prišel jugoslovanski predsednik na 18. zasedanje glavne skupščine Združenih narodov v New Yorku. Posegel bo tudi v razprave in podal nekatere važne izjave.

—0—

Čudna nestrpnost

V torek so v poslanski zbornici razpravljali o proračunu notranjega ministrstva. K besedi se je oglašila tudi tržaška poslanka Marija Bernetič, izvoljena na listi KPI. Kot poroča komunistično glasilo »L'Unità« je Bernetičeva »obsodila diskriminacije, ki se izvajajo nad slovensko manjšino v Julijski krajini, in je hkrati zahtevala, naj se izvaja takšna politika, ki naj zaščiti vse koristi in pravice Slovencev ter spoštuje njihove tradicije in ustanove«. »Bernetičeva je zlasti poudarila — nadaljuje »L'Unità« — pravico manjšine do uporabe lastnega jezika v šoli, uradih in v javnem življenju. Svoj govor je zaključila v slovenščini. Ko jo je predsednik prekinil, je odločno poudarila, da ima pravico »uporabljati tudi v parlamentu jezik manjšine, kateri pripada«.

Drugi italijanski listi pa poročajo, da je poslanec Restivo, ki je predsedoval seji, tudi ukazal stenografom, naj ne dajo na zapisnik tistih stavkov, katere je Bernetičeva spregovorila v slovenščini. Pristavljajo nadalje, kako sta tržaška demokristjanska poslanca Belci in Bologna glede na edinstveno pobudo poslanke Bernetičeve izrazila zadovoljstvo zaradi odločnega stališča poslanca Restiva, ki je »onemogočil nesmiseln poskus, kateri se še ni pripetil v parlamentarnih dvorinah«.

Zares čuden duh veje v demokratični zbornici, če je nekaj simboličnih slovenskih besed, ki jih je Bernetičeva spregovorila v svojem materinem jeziku, tako hudo razburilo nekatere poslance, da o dogodku določeni italijanski listi zdaj pišejo v pravem pravcatem slogu, ki smo ga bili vajeni za časa Mussolinijevega režima.

„Tudi moralne sile imajo vpliv“

(Nadaljevanje s 1. strani)

den dal moskovskemu radiu. »Celo Vatikan — je med drugim dejal — je zaradi vpliva socialnih in političnih sprememb prisiljen upoštevati zahteve milijonov ljudi. Če bi drugače ravnal, bi to utegnulo oddaljiti od Cerkve nove dežele.«

V vatikanskih krogih na takšno modrovanje pa takole odgovarjajo: Do sprememb v sovjetskem stališču do Cerkve je prišlo, ker so se »sovjetski voditelji prepričali, da imajo tudi moralne sile, med temi predvsem Cerkev, čeprav brez divizij, vpliv, ki ga ni mogoče omalovaževati. Pametno je torej, da se te sile upoštevajo in proučujejo.«

Če tudi v tej luči gledamo na drugo polovico ekumenskega koncila, spoznamo njegovo izredno važnost ne samo za vernike, temveč za vse človeštvo.

Skupščina Združenih narodov

V torek je odprl dosednji predsednik Združenih narodov, pakistanski zastopnik Mohamed Zafrulla Khan 18. zasedanje glavne skupščine. Pred sejo je indonezijski zastopnik protestiral proti navzočnosti odposlancev nove malezijske države. Drugi značilni dogodek je bil predlog Albanije, naj se kitajska republika sprejme kot članica Združenih narodov. Pri lanskem zasedanju sta bili za ta predlog tudi Sovjetska zveza in Indija; pri glasovanju je predlog propadel. Letos se je za Kitajsko zavzela samo Albanija. Še pred sejo sta se več kot eno uro razgovarjala ameriški odposlanec Stevenson in sovjetski Gromiko. Po mnenju časnikarjev sta oba državnik iskala pota, kako bi se na glavni skupščini izognili brezpotebni polemiki med obema blokoma.

Za novega predsednika glavne skupščine je bil izvoljen z 99 glasovi od 110 venezuelanski predstavnik Karel Sosa Rodriguez. Nato je skupščina izvolila še podpredsednike in predsednike sedmih komisij.

Zasedanje glavne skupščine se je začelo v manj napetem ozračju kot lani; k temu je precej pripomogel atomski dogovor v Moskvi. Predmet razprav na zasedanju glavne skupščine bodo predvsem vprašanje

razoročitve, dekolonizacija in pomoč nerazvitim deželam. Ta teden bo pred skupščino govoril tudi predsednik Kennedy. Za njegova izvajanja vlada veliko pričakovanje.

—0—

Razprava o Južnem Tirolu

Atentati na električne opornike po Južnem Tirolskem so izzvali burne politične posledice. Prvi so se oglasili misinski poslanci v parlamentu z interpelacijo, v kateri zahtevajo razpust Južnotirolske nemške ljudske stranke. Nadalje zahtevajo, naj se odvzame italijansko državljanstvo vsem, ki so za časa Hitlerja optirali za nemško državljanstvo. Kot tretja točka je postavljena zahteva, naj vlada odkloni predloge uradne mešane »komisije devetnajstih«.

Komisija, kateri predseduje poslanec Rossi, je sestavljena iz zastopnikov nemške manjšine in italijanskega prebivalstva pokrajine. Imeli so nalogo uskladiti manjšinske zahteve s pravicami države. Sklepi komisije bodo objavljeni šele v začetku oktobra, vendar je neki rimski list že objavil glavno vsebino. Po dogovoru naj bi imeli južnotirolski Nemci pravico do 30 odstotkov vseh mest v javnih službah, in sicer v pokrajinskem merilu. Nadalje naj bi imela bociška pokrajina pravico izdati samostojne zakone glede turizma in poljedelstva.

Se večje razburjenje je izzvala preiskava bociške kvesture na sedežu SVP (južnotirolske ljudske stranke). Kvesturni uradniki so odnesli seznam članov strankinega vodstva, ki so se udeležili seje 4. septem-

bra. Vzeli so tudi sejne zapiske, ki so v zvezi z izjavo stranke proti razsodbi v Tridentu, kjer so bili oproščeni orožniki, obtoženi nasilja nad nemškimi priporniki. Nekatere člane vodstva SVP so na državnem pravdnistvu več časa zasliševali.

USTAVNE SPREMEMBE

Državni predsednik Segni je predložil obema zbornicama načrt za nekatere ustavne spremembe. Po njegovem predlogu se ne bi smel več državni predsednik po preteku sedemletne dobe ponovno izvoliti na isto mesto; pač pa bi smel tudi v zadnjih šestih mesecih razpustiti parlament, kar mu je doslej ustava prepovedovala. Druga točka se tiče poslovne dobe članov Ustavnega sodišča; ta naj traja polnih 12 let, in sicer od dneva izvolitve posameznega člana. Tretja sprememba se nanaša na način volitev v najvišje sodne organe. Segni predlaga, naj se izvolijo po večinskem načinu; če pa se ne doseže nadpolovična večina, pride med kandidatom z največjim številom glasov do ožjih volitev. O predlogih bo razpravljala parlament.

BOJ PROTI LAKOTI

»FAO«, mednarodna študijska poljedelska in prehranjevalna organizacija, je zbrala za kampanjo proti lakoti okrog 2 milijardi lir. Denar bo organizacija uporabila ustrezno razmeram v vsaki posamezni deželi, da jo usposobi k lastnemu agrarnemu razvoju.

V Iraku manjka na primer živinozdravnikov; ustanovili jim bodo posebne tečaje. Na Filipinih bodo mehanizirali poljedelstvo. V Indijo bodo poslali izbrane semenske vrste, pa tudi brošure o umni kokošereji. S tako posredno podporo si bo lo gospodarsko premalo razvite države same pomagale v borbi proti lakoti.

Naredniki v upor

Danes teden so v Braziliji zopet učakali revolucijo. K sreči ni bila na široko zasnovana in je tudi terjala eno samo smrtno žrtev in dva ranjena vojaka. Uprlo se je namreč 200 podčastnikov, ki so v glavnem mestu Braziliji zasedli poslopje mornarskega ministrstva. Za vzrok upora so navedli odločbo ministrskega sveta, da ne bodo več smeli podčastniki kandidirati v politična zastopstva. Naredniki, podnaredniki, »vahmajstri« in podobni ljudje so pa po navadi zelo domišljavi in se čutijo kot poseben stan.

Vlada je ukazala obkoliti ministrsko palačo, nakar so se uporni podčastniki drug za drugim podali.

V ŠOLSKE KLOPI!

Spanija je ena izmed držav z najvišjim dejanskim odstotkom analfabetov. V teoriji sicer velja obvezna šolska dolžnost, ki pa traja samo štiri leta. Po navadi pa vzamejo starši otroke že prej iz šole, češ da morajo pomagati družini služiti kruh. Mimogrede povedano, takih »španskih analfabetov« je še tudi med našimi starši nekaj.

Na Španskem so pa tudi starši sami pomagali k splošni ljudski neizobrazbi. Veljala je namreč pravica, da smejo učencem izstaviti tudi pred štirimi leti potrjeno o zadostnem znanju. Slabo plačani šolniki so za staro kozo ali meh vina radi dajali takako spričevala.

Zdaj pa grozi španskim analfabetom, ne smrt, ampak — šolska klop. Izšel je ukaz, da se morajo vsi državljani do 60. leta navaditi pisati in čitati, sicer zgube vse državljanske pravice. Časa imajo štiri leta. Joj, starim učencem, še bolj pa šolnikom, ki bodo imeli z njimi opravka.

Ukrepi proti inflaciji v Franciji in Italiji

Urnovešenje državnega proračuna, omejitev bančnih kreditov, in ukrepi v gradbeništvu, kjer je inflacijski pritisk največji. To so nasveti, katere je dal izvršni odbor Skupnega evropskega tržišča Franciji in Italiji za pobijanje inflacijskih teženj. O slednjih ter o medsebojni pomoči so na nedavni seji razpravljali tudi ministri iz 6 držav.

Francoska vlada je prejšnji teden objavila, da se bo istočasno borila proti nevarnosti inflacije in za ohranitev visoke zaposlenosti ter za nadaljevanje gospodarskega razmaha. Zaradi pomanjkanja delovne sile bo skrajšala vojaški rok 76.000 vojakom ter bo povečala vseljevanje tujcev. Za večje število industrijskih proizvodov bo določila cene v okviru tako imenovane nadzorovane svobode ter bo dovolila uvoz konkurenčnih tujih izdelkov. Ostre ukrepe bo sprejela proti špekulacijam v gradbeništvu, zmanjšala bo državne izdatke, uvedla bo nove davke ter bo udarila po velikih dobičkih.

Tudi italijanska vlada je prejšnji teden sprejela več ukrepov za povečanje izvoza. Trgovinska bilanca je namreč imela v prvi polovici tega leta primanjkljaj okrog 740 milijard in plačilna bilanca je bila letos v istem času pasivna za nekaj manj kot 700 milijonov dolarjev. Valutne rezerve je Italija ob pasivni plačilni bilanci doslej ščitila z zadolžitvijo bančnega sistema

v tujini, kar pa vpliva na notranjo likvidnost. Za spodbujanje izvoza je vlada odobrila 30 milijard lir za povračilo izvoznikom prometnega davka IGE. Poleg tega je sprejela še nekaj drugih davčnih in carinskih olajšav.

Za kritje izdatkov 30 odstotnega povišanja pokojnin državnim uradnikom je poslanska zbornica povišala stopnjo registrskega davka za nepremičnine na 7,50 odstotka ter je ukinila oprostitve pri plačevanju vpisne pristojbine za avtomobile.

—0—

AMERIŠKI MINISTER V ZAGREBU

Ameriški trgovinski minister Hodges je na veleselju v Zagrebu obljubil, da bo kongres v Washingtonu čez nekaj tednov ponovno odobril za trgovino z Jugoslavijo določbo največje ugodnosti.

Izrekel je prepričanje, da je mogoče znatno povečati gospodarsko sodelovanje med Jugoslavijo in Združenimi državami. Jugoslavija ima lahko velike koristi od ameriških turistov, a njihovo prihajanje v deželo bo odvisno od stopnje razvitosti gostinskih in drugih storitev. Za okrepitev ameriško-jugoslovanske blagovne izmenjave bo treba urediti vprašanje dolgoročnih kreditov. ZDA so na veleselju priredile razstavo »Ameriške avtomobilске ceste« ter se nekatera jugoslovanska podjetja že zanimajo za nakup težke mehanizacije za ta javna dela.

Tržaškega

POBIJANJE DRAGINJE

Pokrajinski odbor za cene je prejšnji teden na prefekturi ponovno razpravljalo o pobijanju draginje, zlasti cene mesa. Najnovejši podatki kažejo, da so se avgusta v našem mestu pocenili olivno olje, zelnjava in sadje, a podražili so se jajca, govedina, kruh, maslo, sir, maščobe, kava in kurivo.

Trgovci na debelo pravijo, da uvažajo živino predvsem iz Jugoslavije in Madžarske. Zaklano in razčvetverjeno živino prodajajo nato mesarjem v klavnici povprečno po 800 lir za kg, in sicer tako prednji kot zadnji del po ceni, ki gre od 760 do 840 lir. Mesarji pojasnjujejo, da gre v Trstu v prodajo največ zadnji del, katerega morajo prodajati dražje, da krijejo izgubo pri mesu prednjega dela za juho in podobno.

Ministrstvo za industrijo in trgovino je napravilo anketo o prodajni mreži mesa v Italiji. Iz ankete je razvidno, da razdeljalni stroški v Italiji dosežejo 46 odstotkov prodajne cene. V Avstriji na primer dosežejo le 37 odstotkov, v Zahodni Nemčiji 35, na Nizozemskem 33 in v ZDA samo 25. Po drugi strani izkupiček živinorejca znaša v Italiji zgolj 54 odstotkov, medtem ko v ZDA doseže kar 75 odstotkov.

V Trstu razmišljajo o ustanovitvi novih veleprodajnih za meso ter o nakupu tega važnega živila neposredno pri živinorejcih v Furlaniji, Emiliji ter drugih italijanskih pokrajinah.

Milje:

ZAHTEVAJO POSEBNE UKREPE

Občinski svet v Miljah je v ponedeljek na izredni seji obravnaval vprašanje škode, ki jo je zlasti na področju miljske občine povzročilo neurje z dne 4. t. m. Župan Paco je v poročilu sicer poudaril, da so pristojna oblastva takoj priskočila na pomoč prizadetemu prebivalstvu, vendar škoda je tolikšna, da so nujno potrebni posebni ukrepi. Zato je priporočil, naj občinski svet odobri predlog zakonskega osnutka, ki naj se izroči vsem tržaškim poslancem in senatorjem, da ga predložijo parlamentu.

Zakonski osnutek predvideva izdatno državno pomoč za obnovitev in popravilo cest, za ureditev podpornih zidov in odtočnih kanalov ter državni prispevek za obnovo poškodovanih zasebnih poslopij, poljskih poti ter kmečkih zemljišč. Občinski svet je županov predlog odobril soglasno.

V miljski občini je zaradi poplav 10 družin brez strehe, drugih pet poslopij pa je

tako pokvarjenih, da se v njih ne more stanovati. Generalni komisariat je Občinski podporni ustanovi nakazal 10 milijonov lir, ki jih bodo razdelili med pomoči najbolj potrebne družine.

Dolina:

POSEBEN ZAKON TUDI ZA NAS

Tudi v naši občini se ljudje še vedno pogovarjajo o veliki škodi, ki jo je povzročila nevihta, katera je razsajala v prvih dneh tega meseca. Zato pričakujejo, da bosta vlada in parlament čimprej odobrila zakonski osnutek, ki ga predlaga miljski občinski svet in ki naj se raztegne tudi na področje naše občine.

Cerovlje:

PRERANA SMRT

V ponedeljek smo na mavhinskem pokopališču položili v grob 24-letnega domačina Atilija Legiša, ki se je v zgodnjih nedeljskih urah smrtno ponesrečil na obalni cesti pod Sv. Križem. Pokojnik se je vračal na motorju iz Trsta in je iz doslej še nepojasnjenih vzrokov trčil v avto, ki je prihajal iz nasprotnih smeri in ki ga je vozil 26-letni Italo Fogar iz Ronk. Legiša je bil na mestu mrtev, medtem ko je voznik avtomobila zadobil le nekaj prask po obrazu.

Hudo prizadeti družini, ki je zgubila edinega sina, izrekamo vaščani iskreno sožalje. Pokojniku pa naj sveti večna luč.

Ob tej priložnosti ne moremo mimo žalostne ugotovitve, da se po naših cestah v zadnjih letih dogaja odločno preveč nesreč. Koliko ljudi, predvsem pa mladeničev je že zgubilo življenje in pustilo svoje starše, sorodnike in prijatelje v neizmerni žalosti! Kje so vzroki tolikšnega števila hudih nezgod? Prav gotovo ima vrhano mero krivde tudi mladina sama, ki se žal premalo zaveda nevarnosti, kateri je izpostavljena, ko sede na motorno kolo ali vzame v roke krmilo avtomobila. S čedalje večjo motorizacijo so očitno nastali novi problemi pri vzgoji mladine. Naloga vzgojiteljev je, da pri svojem delu tudi te probleme temeljito obravnavajo.

Devin:

LEP DOMAČI PRAZNIK

V nedeljo popoldne smo v vasi imeli birmanje. Goriški nadškof msgr. Pangrazio je podelil zakrament sv. birmе 36 otrokom iz devinske župnije. Cerkevnegega dostojanstvenika sta ob prihodu pozdravila v slovenščini in italijanščini dva birmanca, tretji pa mu je izročil šopek cvetic.

Opazili smo, da se nadškof težko premika, ker se mu je ob obisku kostnice na Oslavju pri Gorici spodrsnilo in si je pri padcu precej hudo ranil koleno. Kljub boleznim pa je sam hotel podeliti zakrament sv. birmе, da bi — kot je sam v govoru poudaril — s svojo prisotnostjo razveselil birmance, njihove botre, starše in ostale vernike.

Vsa slovesnost je potekala v prijetnem domačem vzdušju, katerega so seveda bili najbolj veseli birmanci in njihove družine

POLOŽAJ NA ZNANSTVENI FAKULTETI

Prav v času, ko se toliko govori in piše o Mednarodnem inštitutu za teoretično fiziko, ki ga bodo zgradili v Trstu in ki naj bi začel s svojim delom že v bližnji bodočnosti, moramo omeniti precej težke razmere, v katerih delujejo znanstvene fakultete v Trstu in sploh podobni inštituti po vsej državi.

Julija je bila stavka raziskovalcev C.N.R. (Vsedržavni svet za raziskovanja) in A.S.R.F. (Sindikalne zveze raziskovalcev na področju fizike), ki so hoteli obrniti pozornost odgovornih oblasti na nerazumevanje, ki ga je bilo znanstveno raziskovanje vselej deležno v Italiji. Naj navedemo le, da je samo 0,4% državnega proračuna namenjenih za znanstveno raziskovanje, medtem ko po pravilniku O.E.C.E. in N.A.T.O. bi ta odstotek moral doseči petkrat večji prispevek. Sedaj pa je vlada svoj prispevek še zmanjšala. To dejstvo škoduje akademikom, posebno onim, ki pripravljajo eksperimentalno tezo ter napredku znanosti sploh, kar pa je velikega pomena za vso državo.

Študentsko predstavništvo je izdalo proglas, ki sta ga podpisali tudi zvezi raziskovalcev iz fizike in kemije, v katerem omenja navedene težave in probleme in se zavzema, naj bi tudi industrija pomagala k izboljšanju sedanjega stanja.

Šolsko obvestilo

Državna industrijska strokovna šola s slovenskim učnim jezikom v Trstu (Rojan), sporoča, da so v šolskem letu 1962/63 uspešno opravili nižji tečajni izpit tile dijaki in dijakinje:

Dalibor Barič, Adrijan Blokar, Ivan Brandolin, Tulij Cernigoj, Alojzij Furlan, Ivan Opara, Darij Pavlica, Andrej Race, Oskar Rustja, Karel Sancin, Zdravko Skabar, Slavko Škerlj, Robert Slama, Marij Šturm, Klavdij Živec (odlično), Radica Antonič, Sonja Bossi, Cvetka Brezovec, Aleksandra Cibic, Vera Petaros, Savina Prucar, Silva Škrinjar, Dorothea Slavec, Magda Zlobec, Onorina Vojvoda.

Beneška Slovenija

TIPANA

Krdela divjih merjascev po naših krajih niso škodljiva samo po njivah in travnikih, marveč ogražajo že kar tudi ljudi. Na cesti iz Tipane v Platišča sta dve taki veliki zverini spravili v četrtke v smrtno nesrečo dva naša mladeniča. V mraku sta se peljala z avtom po omenjeni cesti. Kar nenadoma se pojavita na klancu sredi ceste dva velika divja prašiča, vsak je imel preko 100 kg. Fanta je zgrabil strah in še ceste je bila slaba. Krmar je zavozil na rob ceste, avto je zdrčal po pobočju proti prepadu. Prava sreča je bila, da je treščil ob močan hrast, ki je ustavil smrtno vožnjo v globel. Avto se je ves zvil, mladeniča sta se pa le nekaj malega podrsala. Strah pred divjimi merjasci jima je pa ostal v kosteh.

SEDLIŠČE

Malo ljudi pozna to vasico, stisnjeno med planoto Breg in Veliko glavo v Brdski občini. Nekoč je štel Sedlišče — v furlanščini Micottis — 350 prebivalcev, danes jih je pa komaj 76. V vasici je kar 18 hiš praznih. Vzroke temu propadanju je treba iskati v množičnem izseljevanju prebivalcev, a glavno krivdo je treba pripisati zanemarjanju vasi s strani oblasti. Vasiča kaže

Dr. VRTOVEC JOŽE (Jr.)

SPECIALIST

za ustne in zobne bolezni

ASISTENT

NA ZOBOZDRAVNIŠKI

UNIVERZITETNI KLINIKI V PADOVI

Trst, Ul. Mercadante 1/I.

Vogel Ul. Carducci, Ul. Milano

Tel. 68-349

POL STOLETJA MATURE

V nedeljo se bodo zbrali v Kronberku maturantje, ki so eno leto pred izbruhom prve svetovne vojne polagali zrelostne izpite na goriški gimnaziji.

Med »mladimi« maturanti so znane osebnosti, kot na primer dr. Mermolja, inž. Rustja, dr. Besednjak, dr. Gorup, dr. Grbec, dekan Pavlin, župnik Kodermac, dr. Pavlica, dr. Kamušič, pesnik Ludvik Zorut, pobudnik teh sestankov in še vrsta drugih, iz Zagreba in Beograda; mnogi so pa že prestali tudi »življenjsko maturo« in ne bodo več trčili z zbranimi pri Komelu.

Maturantje se bodo letos tretjič zbrali na sestanek in oživljali spomine na nekdanje čase. Sklenili so tudi, da povabijo na prijateljski simpozijon tudi bivše dijake poznejših letnikov in s prve slovenske gimnazije v Gorici, ki je delovala do prve svetovne vojne. Vsi so seveda že davno videli Abrahama, a vendar je pri njih družabnih obletnicah vse mladostno, razgibano, bivši maturantje in celo nekateri stari profesorji. Celo s kolesom se je pripeljal profesor Prijatelj iz Ljubljane na prvi sestanek v prijazni Kromberk. Takrat so se zbranim jubilarom kot svojim vzornikom poklonili tudi dijaki novogoriške gimnazije.

Polstoletnim maturantom kličemo prav iz srca: »Vivant, crescant!«

ZA IZBOLJŠANJE PROMETA

Polagoma se tudi promet po goriških ulicah razvija ustrezno z novimi razmerami. Rekli smo polagoma, ker smo bili dolgo let priča cestnih nesreč na najvažnejših križiščih. Tu pa tam so res postavili prometne stražnike na najbolj živahne točke, a včasih so se zaman trudili, da bi krotili nestrpne vozače, pa tudi pešce pri prehodih čez ulice.

- Kanalška dolina

Še danes isto lice kot pred 100 leti in se zdi, da je življenje v njej zamrlo. Hiše nimajo nobene udobnosti, nekatere celo razrito streho. Moški beže v tujino; če jim hočejo žene odposlati pismo, morajo prehoditi 1 kilometer poti do Brda, da ga vtaknejo v poštni nabiralnik. Če potrebujejo zdravnika, morajo iti po stezah 5 kilometrov daleč do Njivice. Nujno je, da se postavi v Brdu zdravniška ambulanta, kjer naj bi imel zdravnik preglede dvakrat na teden. Potrebna je tudi telefonska zveza, da bi vsaj čutili bližino zunanjega sveta.

Čudimo se, da izvoljeni predstavniki ne opazijo teh kričočih potreb.

BRDO

Pred dnevi je podjetje Biasizzo iz Čizerij začelo popravljati streho otroškega vrtca. Bil pa je v resnici že skrajni čas, ker je kapljalo skozi streho prav v učilnice. Otroci so morali prebiti v vlažnih prostorih po cele dneve. Prav v zadnjem hipu je občinski svetovavec Remo Cher prepričal poslanca Armannija, da je posredoval pri vladi, ki je dala 1 milijon in pol lir za potrebna dela.

Kazalo bi pa, da bi se nad vrtcem uredila tudi dvorana in da bi se sploh vsa stavba popravila.

Svetlobnih prometnih znakov ali semaforov smo poznali v Gorici le malo. Eden je na Korzu na križišču pri stari pošti, drugi malo dalje pri kavarni Garibaldi, tretji pa na ovinku sodne palače. Pri pošti in pokritem trgu je pa bil še najbolj potreben. Vsak dan dopoldne je pač tam največji promet v mestu. Pripetilo se je na tistem križišču tudi že več nesreč in celo takih, ki so zahtevale že smrtne žrtve. Potreba in pritožbe so mestno upravo le pripravile do sklepa, da so tudi tam postavili semaforje, ki so od sobote dalje že v obratu.

Z znaki na štirih mestnih križiščih pa ni popolnoma poskrbljeno za varnost na ulicah. Brez dvoma so semaforji potrebni tudi na Katarinijevem trgu, kjer so že tudi pri trčenjih obležali ranjeni na asfaltu.

OPOZORILO

Opozorjamo naše starše, da je v teku vpisovanje v slovenske osnovne šole. Za ključilo se bo 27. t. m.

V prvi razred se morajo vpisati vsi otroci, rojeni v letu 1957. Pri vpisu je treba predložiti učenčev rojstni list in potrdilo o cepljenju koz na koleka prostem papirju.

Za ostale učence pa zadostuje predložitev izpričevala zadnjega šolskega leta.

STEVERJAN

Po briških gričkih teče znana cesta vina in češenj. Marsikateri tuj izletnik si predstavlja, da je to krasna asfaltirana cesta; široka in z vrstami češenj in plant na vsaki strani. Bridko se zmoti pa že v Grojni, kjer se zajeda grušč v gume ali pa se nažre prahu, če pešači do mostiča. Navkreber se malo oddahne, čeprav je tam asfalt na mnogih ovinkih že ves razpokan. Do Bukovja pa že še nekako gre. Po prijetnem počitku v gostilni z dobro postrežbo ga morda prešine korajža, da jo udari dalje proti Steverjanu. Da bi tega ne storil! Še vsak pešec in voznik je tiste razrite ovinke do Dvora prerobantil. Kdaj bodo to cesto češenj in vina popravili?

Sicer pa bo letos ob tem čudnem vremenu ostalo malo vinskega slovesa. Grozde, ki je še pred dobrim tednom tako lepo kazalo, je že močno nagnito, zlasti tokaj. Nekateri vinogradniki so slabe grozde že začeli trgati. Imeli bomo kar »dve« trgatvi pa kljub obema menda ne bo treba imeti velikih skrbi za vinsko posodo.

SVETA GORA

V nedeljo so se obhajale na Sveti gori velike svečanosti v spomin enajste stoletnice prihoda svetih bratov Cirila in Metoda med slovanske narode. Slovesnosti v staroslovenskem jeziku je imel opraviti že prejšnjo nedeljo beograjski pomožni škof Bukatko. Ker je pa bilo počestčenje preloženo na zadnjo nedeljo, ga je nadomestil delegat Andrej Simčič. Pri slovesni maši je odpel nekaj molitev tudi v starem cerkvenem jeziku. Na koru je ubrano prepeval zbor iz Dornberga. Slavnosti so se zaključile v popoldanskih urah z zahvalno pesmijo.

Iz Goriške

Kar je treba pa posebej poudariti pri nedeljski ciril-metodijski obletnici na Sveti gori, je izredno velika udeležba vernikov. Pri glavnem opravilu je bila bazilika tako napolnjena, da so ljudje stali stisnjeni drug ob drugem. Gotovo pa je število udeležencev preseglo 10.000. Toliko jih je bilo na gori le še leta 1951, ko so prenesli podobo Matere božje na njeno mesto. Kljub tako številni množici je vse poteklo v najlepšem redu.

Ne moremo pa pohvaliti gostinskih obratov. Zmanjkalo jim je že kar zgodaj vsega, razen nekaj toplega in slabega vina. Lahko bi bili razpečali za stotisoče dinarjev blaga, a so se poslovdje izgovarjali, da niso računali na tolikšno število. Kje drugje bi takoj naročili tovarnjak blaga; tu pa raje zguba, kakor da bi postregli ljudem.

Kljub tem zunanjim nerodnostim je nedeljska slovesnost na Sveti gori v čast sv. Cirila in Metoda izpričala, kako živa je verska in narodna zavest med našim ljudstvom.

DOLENJE

Pred časom se je smrtno ponesrečil 22-letni Valter Podbersič, doma na Ložah. Družina je pa doma z Golobrdja in je oče še ohranil domače tradicije. Nesreča je dohitela sina pri nagli in neprevidni vožnji tam blizu Čedadu. Mladenič je rad dirkal in se je že štirikrat ponesrečil z motorjem, kljub neprestanim svarilom staršev.

SMETI V TRNJU IN OSATU

V zadnji številki Kat. glasa se je nekdo čutil užaljenega, ko smo povedali nekaj bridkih resnic o žalostnem stanju in smeteh v ul. Palladio, ki vodi s Katarinija pod uršulinskim zidom na Livado. Tisti nekdo je svoje smeti odložil kar v rubriko trnja in osata in se je v kavarniški družbi pobahal, češ ali smo jim povedali.

Dopisnik »nekdo« se čuti užaljenega, ker nismo omenili, da so cesto bituninirali prav po zaslugi nekega drugega »nekdo«. Obenem žuga, da bo hodil občinski paznik gledat, da ne bodo metali smeti na cesto.

Dopisnik N. L. je pisal v imenu večjega števila stanovavcev, da se ob kraju omenjene ulice kopičijo smeti, škatle, steklenice, ker jih nimajo ljudje kam odlagati. Za take suhe odpadke je predlagal, naj določijo mestni možje kak poseben prostor, od koder jih bodo smetarji odpeljali. Občinski pometač še do danes čisti ulico samo do uršulinskih vozniških vrat. En meter dalje pa menda ni njegova kompetenca, kakor tudi ne ob straneh ceste, kjer so še danes kupi smeti »med trnjem in osatom«.

Prav tako je tudi s cestiščem, katero ima v oskrbi za odtok in poopravo eno podjetje, takozvane pločnike ob strani, pravzaprav blatne steze, pa neko drugo podjetje. »Kompetence« so torej tudi tukaj natanko odmerjene. Namesto, da bi občina poslala gledat policaja, kdo odvrže smeti, naj raje pošlje pometača do konca ulice. Ob prihodnjem dežju, naj na občinski dopisnik pride sam fotografirat mlake po tej cesti, če bo mogel brodirati po njej.

IZ KULTURNEGA ŽIVLJENJA

Bo znanost uničila filozofijo?

V Mexico-City se je začel te dni 13. mednarodni filozofski kongres, ki se ga udeležuje 800 filozofov iz mnogih držav. Uvodni govor je imel profesor Felice Battaglia, predsednik mednarodne zveze filozofskih društev in predstavnik italijanskih filozofov na kongresu. V govoru je izjavil, da so se misleci z vsega sveta sestali v Mexico-City, da bi si v popolni svobodi izmenjali mnenja in izrazili svojo zaskrbljenost spričo nevarnosti, ki jih prinaša s seboj razvoj moderne znanosti, ter da bi skušali odkriti uspešne rešitve današnjim problemom človeštva.

O tej stvari so predavali med drugimi tudi italijanski filozof Michele Federico Sciacca, ki je govoril o temi »Struktura svobode v ontološki konstituciji«, Gabriel Marcel, znani francoski filozof, ki je govoril o »ekstencialnem aspektu človeškega dostojanstva«, in španski filozof Adolfo Muñoz Alonso, ki je obravnaval temo »Človek spričo nevarnosti«.

Tudi znani francoski literarni tednik »Les Nouvelles Littéraires« je priredil pred kratkim anketo pod naslovom »Bo znanost uničila filozofijo?«. Anketo so sestavljali največ odgovorni znanstveniki, ki so skušali točno prikazati (kar nikakor ni bilo lahko), v čem in kako se znanost in filozofija dopolnjujeta. Katoliški filozof Gabriel Marcel je prikazal v anketi zdaj že tradicionalno stališče filozofa do znanstvenika, vendar pa je storil to z živim sodoživljanjem in — lahko bi rekli — z osebno zavzetostjo. Njegove besede so vredne da jih objavimo tudi v slovenščini.

ODNOS MED FILOZOFOM IN ZNANSTVENIKOM

»V skladu s potrebo po poosebljanju, ki navdaja vse moje raziskovanje, se čutim primorane, da se vprašam v tej zvezi ne o tem, kakšen je odnos med znanostjo in filozofijo v modernem svetu, ampak rajši o tem, kakšen je odnos sodobnega filozofa do znanstvenika« — je zapisal Gabriel Marcel »Kadar govorim o filozofu, imam v mislih seveda duha, vzgojenega v tistem slogu razmišljanja, ki ga zahodna misel ni nehala razvijati od časov Descartesa in Kanta pa do naših sodobnikov, ki odločno odklanjajo marksistično skušnjo, medtem ko na drugi strani kategorično zavračajo tudi nepozitivizem, ki hoče kratiti ravno pravice meditativne misli.«

Zdi se mi, da čuti filozof do znanstvenika, ki je vreden tega naziva, predvsem spoštovanje in celo občudovanje. To, kar predvsem ceni v znanstvenem delu, je nepopustljiva doslednost, ki pa po drugi strani nima nič skupnega s preživelim dogmatizmom, niti pri tistih med njimi, ki dokazujejo na svojem področju nedvomno kulturno superiornost. Zato ne bomo nikoli dovolj hvaležni tistim pravim znanstvenikom in zgodovinarjem znanosti, kot so bili Henri Poincaré, Pierre Duhem, Gaston Milhaud in drugi, ki so v začetku tega stoletja razbili domišljavost znanstvenikov starega kova.

Tudi filozof si je zaradi tega ustvaril o znanstveniku neprimerno manj semplicitično predstavo, kot pa je prevladovala pri filozofih pred pol stoletja. Zdaj se popolnoma zaveda, kakšno odlično vlogo igra domišljija v znanstvenem ustvarjanju. Znanstveniki starega kova pa so se vdajali prepričanju, da je njihova naloga v tem, da prikazujejo podobo sveta tako, kakršna je, kar je vodilo do tega, da so pripisovali znanosti dozdnevno skromno, v resnici pa pretirano vlogo, ki je bila v tem, da je prikazovala nekake avtentične reliefe objektivnega sveta, spričo katerega se je na doktrina danes tak vpliv na velik sektor znanstvenega koncepta svojevoljen in fantastičen. Zdi se, da realizem takega tipa ne more biti več za nikogar sprejemljiv. Vendar pa se filozof ne more odtegniti temu, da bi ne bil pozoren na velike uspehe znanosti. Ti uspehi so takšni, da mu povzročajo določen strah. In hotel bi pojasniti značaj tega strahu.

Točno se spominjam, kak nemir se me je polastil, ko je Louis de Broglie na prvem sestanku Društva Bergsonovih prijateljev izjavil, da začneta razlika med znanostjo in tehniko izginjati. To bi pomenilo, da gre zdaj nekaterim znanstvenikom bolj za to, da odkrijejo sredstva, s katerimi bi spremenili in obvladali stvarnost, kakor pa za to,

da bi jo samo razumeli in razložili. To nam pa tudi kliče v spomin slovito Marxovo formulacijo ter nam pomaga razumeti, zakaj ima marksistična doktrina danes tak vpliv na velik sektor znanstvenega sveta.

Toda filozofija se ne more zadovoljiti s takim pojmovanjem in ne more mimo tega, da bi je ne zanimalo zvedeti, v čem je osnova vedno bolj presenetljivih tehničnih uspehov.

FILOZOF MORA OPOZARJATI ZNANSTVENIKA NA NEVARNOSTI

Filozof pa mora tudi ugotoviti in ne brez nemira, da se je razvilo tudi tisto, kar sem že označil kot praktični antropocentrizem. To se pravi z drugimi besedami, da filozof mora in mora zahtevati, da se podvrže strogi preizkušnji trditve, češ da je samo človek tisti, ki uvaja smisel v naš svet, ki da je sam po sebi brez pravega smisla. Pomen teh pripomb se nam zazdi jasnejši, če se osredotočimo na določene vede. Biolog našega časa razpolaga na primer s silami, katerih si njegovi predniki še pred petindvajsetimi leti ne bi bili mogli niti predstavljati. Nihče si ne more dovoliti, da bi določil meje možnostim, katere se mu ponujajo. Toda ali bi biolog v teh pogojih ne mogel začutiti želje, da bi obravnaval življenje kot vsak drug pojav energije, sposobne, da jo do neskončnosti spreminja? Če bi se vdal takemu nagnjenju, bi to pomenilo nevarnost, na katero mora biologa opozoriti filozof. Opozoriti ga mora na to, da ni možna nikaka oblika znanja, če ne predstavlja izhodišča sama bit: življenja, ali še točneje, bit človeškega življenja.

Ce pa bo biolog upošteval to najvišjo vrednost življenja, bo to že pomenilo, da bo sama po sebi spet prevladala etika. Najhujša iluzija, ki jo mora filozof z največjo vneto razkrinkavati, pa je iluzija, da je znanost in predvsem tam, kjer se hoče spojiti s tehniko, sposobna, da sama spozna in razmisli, kaj je dovoljeno in kaj ne. Samo filozof ima pravico, da loči med tem dvojim, in da izlušči načela, ki zagotavljajo veljavnost dovoljenega in brez katerih bi lahko najveličastnejše osvojitve znanosti privedle do propada človeštva.

Študija o razvoju tržaškega prebivalstva

Izšla je posebna številka revije »Prospettive triestine« (tržaške perspektive), ki jo izdaja Center za politične, gospodarske in socialne študije v Trstu. Kot znanost, se ukvarja ta center z raznimi življenjskimi vprašanji tržaškega mesta in ozemlja ter je izdal že več posebnih števil omenjene revije, v katerih je temeljite prikazal kak poseben problem in mu iskal rešitve. Sedanja posebna številka je posvečena demografskemu vprašanju Trsta. Naslov številke je »Lo sviluppo demografico di Trieste« (Demografski razvoj v Trstu) s podnaslovom »Od ustanovitve mesta do naših dni«. Gre za dolgo in izčrpno razpravo, v kateri je Renato Fuchs obdelal vprašanje z raznimi, čeprav ne z vseh strani, in skušal čim bolj znanstveno natančno in objektivno spremljati in tolmačiti rast tržaškega prebivalstva od pradednih časov, ko so se neugotovljeni predniki ustanovili naše mesto okrog sedanjega gradu ali celo najprej na gradu, pa vse do leta 1961, to je do zadnjega ljudskega štetja. To rast tržaškega prebivalstva zanimivo in strnjeno prikazuje zadnja tabela v razpravi, ki kaže, da je imelo naše mesto v prvem in drugem stoletju po Kristusu okrog 12.000 prebivalcev, kar avtor tudi dokaj dobro dokazuje, nato pa je število prebivalstva začelo padati in je imel Trst v osmem stoletju celo samo 4.800 prebivalcev. V 14. stoletju jih je bilo 6 do 10.000, medtem ko je število prebivalstva v 17. stoletju katastrofalno padlo na 3.000 prebivalcev, torej na najnižjo točko v vsej zgodovini tržaškega mesta. Vendar pa je imel Trst še vedno manj prebivalstva kot Koper. V začetku 18. stoletja se je število prebivalstva rahlo popravilo na 5.000, nato pa je začelo naglo naraščati. Do srede 18. stoletja se je že več kot podvojilo, v začetku 19. stoletja je imel Trst nad 33.000 prebivalcev in ob koncu istega stoletja jih je imel nad 176.000. Poznejši razvoj

Knjižni velesejem v Frankfurtu

Posebna značilnost letošnjega frankfurtskega knjižnega velesejma, ki bo od 8. do 14. oktobra, bo velika udeležba inozemstva. Letos bo razstavljalo nad 2.100 založb iz 36 evropskih in prekomorskih dežel. Od vzhodnega bloka so zastopane Sovjetska zveza, Češkoslovaška, Poljska in Romunija. Tudi rdeča Kitajska in Jugoslavija bosta prikazali del svoje knjižne proizvodnje. Posebne kolektivne razstave je priredilo 17 držav, med njimi prav tako Sovjetska zveza, Češkoslovaška in Romunija.

Višek knjižarniških prireditvev v okviru velesejma bo izročitev mirovne nagrade nemškega knjižničarstva profesorju Carlu Friedrichu baronu Weizsäckerju 13. oktobra v katedrali sv. Pavla.

Upamo, da bo slovenska knjižna letina na letošnjem velesejmu v Frankfurtu bolj zastopana, kot je bila na prejšnjih, saj so se leto za leto ponavljale v slovenskih dnevnikih in revijah pritožbe obiskovalcev, ki na razstavi skoro niso mogli najti slovenske knjige, razen morda kakega čisto nevažnega turističnega priročnika ali kaj podobnega ne ravno zelo važnega in značilnega za književnost kake narodne kulture.

ZANIMIVA ARHEOLOŠKA NAJDBA

V kraju Barbarano Romano, okrog 30 km od Viterba, so našli te dni arheologi na izredno najdbo, ki je kljub slabemu vremenu takoj pritegnila številne ljubitelje starin. Našli so namreč etruščanski obelisk. Presenečenje je v tem, da je to sploh prvi etruščanski obelisk, kar so jih kdaj našli. Izdelan je iz vulkanskega kamna, kot ga je najti v viterbski pokrajini in ki obsega razne barve od biserno-sive do rahlo rdeče. Celoten obelisk je moral biti visok okrog pet metrov. Našli so samo spodnji del v višini pol drugega metra.

NOVA SEZONA

NEMŠKEGA KULTURNEGA INSTITUTA

Nemški kulturni institut v Trstu je razposlal svoje programske brošure za kulturno sezono 1963/1964. V brošurici so že navedena glavna predavanja, koncerti, razstave in druge kulturne prireditve, ki jih bo nemški kulturni institut organiziral v prihodnji sezoni. Tako na primer zvemo iz brošurice, da bodo brali svoje pesmi slavni nemški pesnik Werner Bergergrün, Gregor von Rezzori in Peter Weiss. Nadaljevali se bodo tudi nemški jezikovni tečaji. Institut opozarja tudi na svojo bogato knjižnico in diskoteko.

je znan, prav tako pa tudi zastoj v zadnjem desetletju. Od leta 1951 do 1961 se namreč številčno stanje prebivalstva v Trstu ni spremenilo in je obstalo ves čas pri številki 272.000. Avtor označuje to demografsko stanje za patološko. Vendar se ne spušča v široko razglabljanje o njegovih vzrokih, češ da so o tem napisale učinkovite besede že druge pristojne osebe. Omeni le, da je temu med drugim vzrok kritični gospodarsko - industrijsko-trgovinski položaj Trsta. Tiste pa, ki jih problem natančneje zanima, opozarja na obširno bibliografijo, ki je objavljena ob koncu knjige in ki je v resnici dragocena za vse tiste, ki morajo iz tega ali onega razloga preučevati zgodovino tržaškega mesta. Bibliografija obsega 75 del, po veliki večini italijanskih avtorjev. Upošteva pa tudi nekatere nemške, angleške in francoske ter Illesigovo knjigo v francoščini o razvoju tržaškega prebivalstva in okolice, ki je izšla leta 1946 - v Ljubljani.

Avtor Renato Fuchs je zaključil svojo razpravo s kratkim poglavjem pod naslovom »Perspektive za bodočnost«, v katerem ne daje Tržačanom prevelike upanja glede bodočega razvoja mesta in prebivalstva, pač pa vidi nekaj možnosti za izboljšanje položaja Trsta v gospodarskem in demografskem pogledu v ustanovitvi dežele Furlanije-Juljske krajine.

O nacionalnem sestavu tržaškega prebivalstva avtor ne govori.

Posebno številko krasi nekaj reprodukcij starih lesorezov, ki prikazujejo Trst v raznih obdobjih. Dopolnjuje jo tudi, kot rečeno, večje število statistik. Kot zanimivost naj navedemo dodan obširni kronološki pregled o razvoju tržaškega prebivalstva od začetka do danes. V njem so navedene vse zgodovinsko dokazane številke o tržaškem prebivalstvu, ali pa bolj ali manj logično utemeljene, z navedbo virov.

GOSPODARSTVO

Višji hektarski donos - orožje proti lakoti

FAO, to je mednarodni urad za kmetijstvo in prehrano, poudarja večkrat v svojih poročilih, da je na svetu še vedno več kot polovica prebivalstva brez zadostne prehrane, da strada. V Evropi je malo stradajočih, še manj v Severni Ameriki in v Avstraliji. Zato pa stradajo najbolj gosto naseljeni predeli Azije, predvsem Indija, Kitajska, Indonezija in malajske države, potem pa v gospodarsko nerazvitih predelih Afrike in Južne Amerike.

Združeni narodi oziroma FAO delujejo na tem, da bi stradanje oziroma pomanjkanje hrane odpravili povsod, na vsem svetu. Samo z razdeljevanjem darovanih živil pa ni mogoče rešiti tega vprašanja. Stalno podpirani postane lahko nemaren za delo, brezbrizen za lastni gospodarski razvoj. Podpiranje z blagom je na mestu v slučaju naravnih nezgod, drugače pa le toliko časa, dokler se v dotičnih krajih proizvodnja ne organizira. Truditi se je treba, da se v domačem okolišu proizvodnja dvigne, da se izboljša. FAO je v tem oziru opravila že ogromno delo, a vse bo opravljeno šele takrat, ko ne bo na svetu nobenega po nedolžnem stradajočega več. Seveda je do tega cilja še zelo daleč.

FAO opravlja različne naloge: Z nasveti in sredstvi podpira borbo proti kobilcam, z nasveti in sredstvi je vedno v boju proti nalezljivim živalskim boleznim (slinavka in druge), stalno borbo vodi proti tze-tze muhi, ki onemogoča sredi Afrike razvoj živinoreje — predvsem govedarstva itd. Največ uspehov pa je FAO do sedaj dosegel v borbi za višji hektarski donos. Če se pa hektarski donosi količak dvignejo, bo na svetu dovolj hrane za ljudi in dovolj krme za živali: stradanje bo odpravljeno.

Boj za višji hektarski donos vodi FAO predvsem s svojimi strokovnjaki za kmetijske panoge: strokovnjaki za pridelovanje pšenice, drugi za pridelovanje koruze, riža in rži, krompirja, fižola, soje itd. itd. So strokovnjaki za tobak, konopljo, sladkorno peso in različne industrijske rastline, sadjarski strokovnjaki in mnogi izvedenci za zdravstveno zaščito rastlin, strokovnjaki za živilsko industrijo, posebno mlekarstvo itd. Noben strokovnjak pa ni popoln, vsak se še vedno lahko kaj nauči na lastnem področju. Vrata napredku niso zaprta. Te strokovnjake ima FAO raztresene po vsem svetu, predvsem tam, kjer so najbolj potrebni: Z ustno in pisano besedo ter s praktičnimi zgledi širijo znanje med pre-malo šolane množice.

Sredstva za zvišanje hektarskega donosa

Višina hektarskega donosa je odvisna od vremena, od naravne rodovitnosti zemljišča, potem pa od kmetijske tehnike. Vreme si človek še ni mogel ukloniti in popolnoma si ga najbrže ne bo mogel nikdar; na rodovitnost zemlje človek lahko vpliva odločilno, kmetijska tehnika pa sploh je od njega odvisna. Zato pa je odvisna višina hektarskega donosa predvsem od človeka.

Na rodovitnost zemljišča vplivamo pred-

vsem z gnojenjem. V starih časih, ko gnojenja še niso poznali, so večali rodovitnost s praho, in sicer z navadno ali črno. Pri prahi je zemljišče ostalo neposejano in neobdelano, pri črni prahi je bilo preorano, a ne posejano.

Pri gnojenju ločimo organsko gnojenje z domačim gnojem in zelenim gnojenjem od rudninskega gnojenja z umetnimi gnojili. Za doseg višjega donosa je potrebno obojno gnojenje. Najvišji donos pa bo do-prineslo gnojenje takrat, ko bomo lahko rekli, da smo gnojila dodali v najprimernejšem času in v najbolj ustrezni obliki. To pa spada že v kmetijsko tehniko.

Nadaljnji činitelj te tehnike je vprašanje vode oziroma osuševanje in namakanje, ki sta lahko odločilna glede pridelka. Koliko predelov na svetu je podvrženih suši? Človeštvo bo moralo marsikje ukrotiti divje tokove voda, a marsikje bo tudi moralo kopičiti vodo in jo potem spuščati po namakalnih napravah.

Na hektarski donos vplivamo nadalje s semenom. Niso vsa semena enako dobra, niso vse sorte enako priporočljive. Za nekatere kraje so določena semena najbolj priporočljiva. Pri sejanju moramo upoštevati količino potrebnih semen. Samo ena količina semen najbolj ustreza in daje

(Nadaljevanje na 8. strani)

Potrgajte samo gnilo grozdje!

Dež prvega septembrovega meseca je povzročil pri nas strahovito škodo, ker je začelo grozdje gniti, nekatere sorte prav v nalezljivi obliki. To velja predvsem za tokajca. Rešil se je samo tisti tokajec, ki raste na višjih, zračnih legah in ki je bil pravilno negovan: pravilno žveplan in zaščiten pred škodljivim delovanjem grozdnega črva ali kiseljaka. Ta tokajec je zdrav in tudi že precej sladek, saj je že 12. septembra prekoračil 20 stopinj sladkorja. To bi pa morala biti za tokajca najnižja spodnja mera sladkorja.

Vinogradniki so z veliko pridnostjo začeli trgati gnilo grozdje; mnogi pa, ki pridelajo manj kot 5 hl vina, so potrgali vse. Izmerjeni mošti imajo najrazličnejšo gradacijo, večinoma med 12 in 15 stop. sladkorja po Babo. Kdor bo imel pijačo samo za dom, raztopi v moštu nekoliko kg sladkorja navadno 4 kg na hl. Opaža se tudi, da uporabljajo skoraj vsi sredstva, ki naj preprečijo porjavenje mladih vin in ki naj napravijo vino bolj trpežno. Vidi se, da so se naši ljudje le nekaj naučili.

Zgrešeno pa je, če kdo že trže vse grozdje, tudi zdrav, kljub temu, da še ni dozorelo in so lepi dnevi.

Uvoz vina v Nemčijo

Na zadnji seji SET-a so sklenili, da bo Nemčija v bodoče uvozila brez vsakih ovir iz Francije in Italije po 300.000 hl vina, tako da bo Nemčija v celoti uvozila 920.000 namiznega vina in 400.000 hl drugega za predelavo v šumeča (šampanjec, spumanti) vina.

Pomagat bo moral koncentrirani mošt

Če se v zadnjih dneh kaj ne spremeni, bodo gradacije letošnjih vin zelo šibke. Mnoga vina ne bodo dosegla niti zakonite mere za prodajo, to je 9 stopinj Maliganda za bela vina in 10 stopinj za črna. Tem in skoraj vsem zlahtnejšim vinom bo potrebno zvišati odstotek sladkorja. Ker tega ne smemo storiti z navadnim gospodinjskim sladkorjem, nam preostane samo zgoščen ali koncentriran mošt. To je grozdni mošt, kateremu v posebnih kotlih pod nizkim pritiskom in pri sorazmerno nizki toploti odvzamejo vodo in ga tako zgostijo, navadno v razmerju 4:1, kar pomeni, da dobijo iz 4 litrov navadnega mošta samo 1 liter zgoščenega. Ker je bila moštu odvzeta samo voda, se nahajajo v zgoščenem moštu vse druge snovi, ki so bile v naravnem moštu, torej ves sladkor, vse kisline in vse ostalo.

Zgoščen mošt stane pri naših vinskih trgovcih okoli 300 lir za kg, je pa navadno 60%, kar pomeni, da je v 1 kg zgoščenega mošta 600 gramov sladkorja. Če hočemo naš mošt okrepiti z zgoščenim, moramo napraviti naslednji račun: Recimo, da imamo mošt s 15 stopinj Babo. Ta mošt nam bo dal 9% vino, to je 15x0.6. Če bi radi ta mošt toliko okrepili s koncentriranim moštom, da bi dobili 11% vino, moramo dodati toliko mošta, kolikor odgovarja 2 stopinjama alkohola. Račun je naslednji: $2:0.6 = 3.33$. To pomeni, da moramo našemu moštu dodati 3 kg in 333 gramov koncen-

triranega mošta, s katerim bomo zvišali odstotek alkohola v vinu za 2 stopinji Maliganda, to je od 9 na 11.

Glede uporabe zgoščenega mošta pa so potrebne tebe pripombe: Koncentrirani mošt, katerega dodamo k domačemu, bi moral biti soroden, to se pravi, da ne sme spremeniti okusa. Zato so najbolj primerni koncentrirani mošti nevtralnih trt, to je takih, katerih grozdje nima izrazitega okusa. Beli koncentrirani mošt uporabimo v skrajni sili tudi za osladitev črnega mošta, a ne narobe, ker je laže vina barvati kot razbarvati. Ne smemo pretiravati s količinami koncentriranega mošta. Več kot 4 kg koncentriranega mošta ne kaže dodajati na hl navadnega, ker bi dodani 4 kg prav gotovo spremenili okus vina.

Ker vsebuje koncentrirani mošt mnogo sladkorja, je sorazmerno mnogo težji kot domači. Zato ne smemo koncentriranega kar zlit med domačega, ker bi ves zlezal na dno posode in bi tam tudi ostal nespremenjen, to je neprevret. Zato pa je potrebno vsak kg koncentriranega mošta najprej razredčiti z domačim moštom, tako da se na zunaj sploh ne pozna, da je bilo kaj dodanega.

Sedaj ob trgatvi lahko okrepimo vinski pridelek, pozneje med letom bo to mnogo težje, ker bo potrebno primešati krepkejših vin ali pa dodati koncentrirani mošt in vpeljati na novo kipenje, kar je dražje in povzroča mnogo dela.

Reportaža o ELVINI

R. B.

1

Velika, moderna stavba časopisne založbe je stala na koncu dolge ulice. Vhod je krasilo stebrišče v klasičnem slogu, nad njim se je blestel v luči žarnic napis »Dnevnik«.

Poročevalec Srečko Sever, mlad mož s plemenitimi in odločnimi potezami na obrazu, je zavrtel steklena vrata in šel mimo vratarjeve sobice.

»Gospod Sever!«

»Da?«

Vratar je listal po svojem seznamu in je dvignil glavo.

»Tukaj! Vodja dnevne kronike vas želi k sebi.«

»Hvala,« je prijazno odgovoril Sever in je odšel po stopnicah v pisarno.

»Halo, dečko, kako je?« ga je pozdravil urednik Vili Dolnič. Bil je širokopleč možak, istih let kot Sever. Bila sta tudi vojna tovariša.

»Bo že kako,« je odzdravil prišlec in pokazal z roko proti sosednim vratom. »Je stari notri?«

»Tudi če je,« se posmejal Dolnič. »Vprašal pa je že trikrat nestrpno po tebi. Kar vstopi!«

»Kaj ga neki peče?« je vprašal Sever z zanimanjem.

Tovariš je skomignil z rameni: »Nimam pojma, kaj ti hoče stari.«

S tem imenom sta oba imenovala glavnega urednika Lava Roterja. Mož je bil poln življenjske sile; do podrejenih sodelavcev prijazen, a tudi odločen, da so se ga včasih kar bali.

Ko je Sever stopil skozi napol priprta

vrata v sobo, se ni glavni urednik skoraj zmenil zanj. Brskal je po mizi, obloženi s kupi papirja, časopisov, knjig in svežih odtisov. Čez hip se je sunkovito dvignil in zapičil ostre oči v stanovskega tovariša.

»Že pokonci, prijatelj Sever,« ga je ironično pozdravil.

»Veseli me, da vas vidim v tako zgodnjih jutranjih urah.«

Sever se je pogreznil v usnjeni naslonjač pred mizo in je mirno odgovoril: »Saj dobro veste, da sem prost časnikar in da nisem vezan na noben delovni urnik.«

Roter se je malce namrdnil in že je kazalo, da bo ostro odgovoril. Nato pa je vzel v roke namizni koledar. »Nekaj imam za vas,« je pogodrnjal.

»Prav,« je reporter brezbrizno odgovoril. »Upajmo, da je kaj zanimivega in ne vedno otvoritve kakih razstav ali intervju z novopečeno lepoto kraljico. Kaj je torej?«

Roter se je nasmehnil: »Pa prav intervju in potem reportaža o neki lepotici...«

»Ah, zlodja,« si je Sever pomel čelo.

»Mery de Val se je nastanila v Palace hotelu,« je glavni kar nadaljeval. »Saj jo vendar poznate?«

Sever je nevoljno odkimal: »Neee...« Zdal se je pa Roter razjezil. Poskočil je s stola in ga nahrulil: »Človek božji, mar ne hodite v kino? Igralko de Val pozna vendar vsak otrok!«

»Jaz pa nisem otrok!« je pribil reporter in je tudi vstal. »Vedno take plehke naloge in reportaže!«

Glavni urednik je lovil sapo. »Kar smešno je to,« je odrezal. »Poročilo pa potre-

bujem, in sicer še danes! Razumete, go spod Sever! Če pa nočete prevzeti...«

»No, no,« ga je prekinil Sever, »če ni drugače, sem pripravljen.« Čeprav je bil po svojem položaju samostojen časnikar, si vendar ni mogel zapreti vrat pri tako uglednem časopisu kot je »Dnevnik«.

»Dobro!« Glavni se je spet usedel in je poslovno nadaljeval: »Ona je sedaj v hotelu. Zdaj je ura enajst. Do dveh je ona doma. Poročilo vržete takoj na papir. Do treh mi ga boste lahko izročili?«

Sever je že kar iz navade prikimal: »No, da, seveda.« Pograbil je klobuk in odšel.

—0—

Sečko Sever se je odločil, da pojde peš iz uredništva do hotela. Pol ure hoda je bilo do tja, a lepo jesensko vreme ga je zvabilo na ta sprehod. Če je tista filmska zvezda do dveh doma, si je mislil, jo že še najdem. Iz širokih mestnih ulic je zavil v staro mesto. Kmalu se je znašel na bregu reke. Počasi se je sprehajal in razmišljal vse križem. O svojem poklicu, v katerega je padel skoraj proti svoji volji. V prejšnjih letih je delal kot stalen urednik pri velikem dnevniku. Zaradi nekega neumnega prepira pa je zalučal pero po mizi in je zapustil svoje mesto. Pozneje pa je začel pisati poročila in članke za različne liste. Uredniki so radi sprejemali temeljite sestavke. Začel je živeti lepo in prosto življenje, čeprav poklicno včasih precej razburljivo.

»Življenje se pretaka kot reka,« si je skoraj glasno pravil, ko je hodil po bregu. Sem že skoro na polovici življenja, je zopet predel svoje misli in nič posebnega se nisem izvršil. Nekaj se bo moralo zgoditi! Nekaj bo moralo priti, kar bo dalo smisla njegovemu življenju.

»Gospod, gospod, slišite!« je zavpil za njim preplašen ženski glas.

(Dalje)

Višji hektarski donos - orožje proti lakoti

(Nadaljevanje s 7. strani)

najvišji pridelek. Če je količina semena večja — če je setev gostejša — ali če je količina vsejanega semena manjša, je pridelek manjši. Važno je tudi, da pravočasno vsejemo, da pride seme dovolj globoko in da sejemo s strojem v vrste. Od navedenih in še drugih činiteljev je odvisen hektarski donos.

Seveda je višina hektarskega donosa odvisna tudi od obdelave same: pravočasnega oranja, primerno globokega, zravnanja preorane površine, uničevanja plevela, pletja in osipanja ter od še kopice drugih opravil.

Navedena in še druga sredstva uporablja FAO po vsem svetu s ciljem, da se v dotičnih krajih zviša hektarski donos. O različnih opravilih tudi vodijo račune uspehov: V Indiji so med drugo petletko ugotovili, da so jim gnojila povečala pridelek za 41%, namakanje za 27%, boljša semena za 13%, drugače zboljšana kmetijska tehnika za 19%. V vzhodnem Pakistanu so ugotovili, da so z gnojenjem s po 40 kg dušika, 40 kg fosforove kisline in 40 kg kalija na ha povečali hektarski donos riža za 80%. FAO je dosegel, da se je v vseh nerazvitih državah uporaba umetnih gnojil

zelo povečala. Najbrž je bil največji prirastek dosežen v Mehiki, kjer je potrošnja umetnih gnojil v zadnjih 10 letih narasla od 8.000 ton na 172.000 ton in se je torej podvajsetorila.

Potrošnja umetnih gnojil se stalno dviga, a bodo prešla še desetletja, preden bo gnojenje povsod zadovoljivo. Danes so razlike zelo velike. Na vsem svetu je poraba umetnih gnojil znatna v Zap. Evropi, ZDA, Japoniji in v Novi Zelandiji. Zelo nizka pa je potrošnja umetnih gnojil v Indiji, na Filipinih, v vseh arabskih državah, v Pakistanu, Mehiki in v Braziliji. V teh državah ne dosega uporaba umetnih gnojil niti 20 kg na ha, medtem ko znaša v Zap. Evropi vsaj 10-krat toliko. Zato je razumljivo, da gradijo v mnogih državah sveta — pod okriljem FAO — nove tovarne umetnih gnojil.

Če bodo odgovorni za svetovno politiko količjakaj uvidevni, bo iz sveta kmalu izginilo stradanje, ker se donosnost zemlje lahko še zelo visoko dvigne in ni bil dosežaj nikjer dosežen tako visok hektarski donos, da bi se ne lahko še bolj zvišal.

Izdaja Konzorcij Novega lista • Odgovorni urednik Drago Legiša • Tiska tiskarna »Graphis« - Trst, ul. Sv. Frančiška 20 — Telefon 29-477

Industrija v Jugoslaviji

Podpredsednik jugoslovanske vlade Minić je pred dnevi izjavil, da je industrijska proizvodnja v Jugoslaviji letos do zdaj narasla za 12 odstotkov. Izvoz pa se je v prvih 8 mesecih dvignil za 23 in uvoz za 17 odstotkov.

V Sloveniji je industrijska proizvodnja v prvih 7 mesecih 1963 napredovala za 14 odstotkov, medtem ko se je bila lani v enakem obdobju dvignila le za 5 odstotkov. Videti je, da je letošnji napredek posledica močne usmeritve na izvoz. Slednji je v času januar — julij dosegel 21 milijard 48 milijonov deviznih dinarjev ali 35 odstotkov več kot v istem lanskem obdobju. Računajo, da bo letošnji izvoz za 22 odstotkov večji od lanskega ter bo tako za 5 odstotkov presegel plan, seveda če ne bo prišlo do kakih neskladnosti med proizvodnjo, izvozom in investicijami.

Pomoč Sardiniji

Za gospodarski dvig Sardinije je plačala država že 54 milijard lir. To je šele prvi obrok, ki je določen na podlagi zakona od 11. junija 1962. Pomoč zaostali deželi ima namen dvigniti otok na isto gospodarsko raven, kot je v drugih deželah.

ŠPORTNI PREGLED

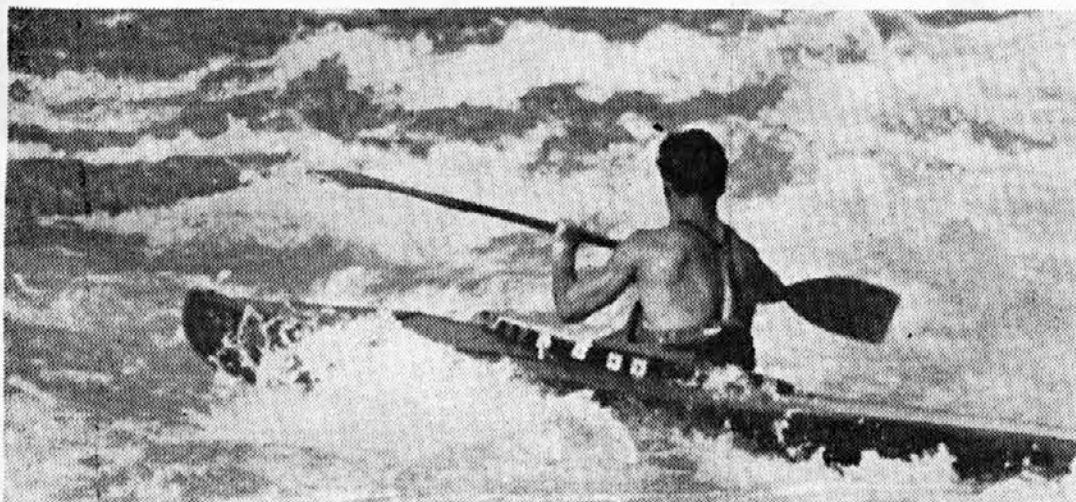
V PREJŠNJEM MESECU JE BILO NA DNEVNEM REDU VESLANJE

Nemci in Romuni najboljši veslači

Ljubitelji veslanja so prejšnji mesec lahko prisostvovali številnim zanimivim tekmam za razna prvenstva, ki so bila na sporedu v Avstriji, Danski in Jugoslaviji.

V Spittalu so tekmovali za svetovno prvenstvo kanuji in to v divjih vodah. Kot vedno, so se najbolje odrezali tekmovalci iz Vzhodne Nemčije, ki so bili prvi v disciplinah: C-1, C-2 in C-ekipe. Tudi Češkoslovaška je prišla do zlate kolajne in to v ženski disciplini C-1. Presenetila

V Jajcu so bile številne tekme za svetovno prvenstvo v kanujih in v kajakih. Največ svetinj so pobrali Romuni, in sicer kar šest (K-1/500, K-2/500, K-2/1000, K-4/500, C-1/1000 in C-2/1000). Sovjetska zveza, ki je prejšnja leta dolgo gospodovala v tej panogi, je tokrat osvojila samo tri zlate kolajne (C-2/10.000, C-1/10.000 in K-1/500 za ženske). Madžari so se posebno odlikovali v disciplinah za mladince, saj so osvojili kar šest zlatih svetinj, in sicer K-1/500, K-2/500, K-4/500, C-1/500, C-2/500 in

je tudi Jugoslavija, ki je zmagala v tekmi C-2 dvojice mešano.

Na Danskem so tekmovali čolni v klasičnih disciplinah, in sicer za evropsko prvenstvo. Nemci so še enkrat potrdili svojo premoč in osvojili kar štiri prva mesta (dvojica s krmarjem, četvorka brez in s krmarjem ter osmerec). Presenetljive uspehe je žela tudi Češkoslovaška, ker je bila prva tako v skiffu kot v dvojicah-pari. Tržačana Petri in Mosetti sta postala evropska prvaka v disciplini dvojice brez krmarja.

K-4/500 ženske; poleg tega so osvojili še dve prvi mesti v K-2/10.000 in K-4/10.000. Nemci so postali trikrat svetovni prvaki, in sicer v K-1/10.000, K-4/1000 in K-2/500 ženske. Po en naslov sta osvojili Danska (K-1/1000) in Nizozemska (K-1/500 za ženske-mladinke).

Ce seštejemo uspehe posameznih držav v omenjenih treh tekmah, dobimo naslednjo vrednostno lestvico: 1. Nemčija 10, 2. Romunija 6, 3. Madžarska 6, 4. Sovjetska zveza in Češkoslovaška 3, 6. Danska, Jugoslavija in Italija 1 in 9. Nizozemska 0,5 točke.

ŽENA IN DOM

O POGRINJANJU MIZE

Ob prazničnih dneh bo praznična tudi miza. Ne bomo je samo obložili z dobrotami, ampak bomo po možnosti gledali tudi na to, da bodo te dobrote lično servirane in da bo miza pogrnjena, kot se spodobi ob takih priložnostih. Naj vam zato priključimo v spomin nekaj najvažnejših pravil.

Prt: Za slavnostna kosila in večerje je še vedno v navadi bel prt, za manj slavnostne priložnosti pa lahko uporabljamo prt pastelnih barv. Ponekod je velike prte, ki pogrinjajo vso mizo, zamenjala angleška garnifura malih prtičev. Eni in drugi morajo biti lepo oprani in zlikani. Veliki prt naj sega enakomerno čez mizni rob, kakih 20 cm do 25 cm. Mali prtič pa pogrnemo pred vsakega gosta tako, da sega le do roba mize. Sredi mize pogrnemo večji prtič, da postavljamo nanj servirne posode.

Prtiči: Za večje slavnosti so primerni prtiči bele barve, ki naj bodo enaki prtju; za domače priložnosti pa lahko uporabljamo tudi papirnate prtiče, katerih barva naj se sklada s prtom. Prtiči naj bodo dovolj veliki, da si lahko vanje obrišemo usta ali celo prste.

Krožniki: Če je mogoče, naj bodo krožniki narazen kakih 60-70 cm; le tako bo namreč gost udobno sedel in jedel in njegova soseda na levi in na desni strani se bosta dobro počutila. Od miznega roba odmaknemo krožnik za 2 cm. Če je miza večja, je dobro, da stojijo krožniki v ravni vrsti, ker je na ta način videti miza veliko

lepše pripravljena. Navadno je na mizi že velik plitev krožnik, na katerem stoji včasih že tudi krožnik za juho ali začetno jed. Odvisno je od jedilnega lista. Levo od plitega krožnika postavimo manjšega za solato.

Jedilni pribor: Razvrstimo ga tako, kot je za gosta najprikladnejše in čimbolj pri roki. Zato naj bo nož na desni, vilice na levi, žlica pa naj leži desno ob nožu. Žlička za kompot naj leži za krožnikom. Paziti je treba, da so vilice in žlice obrnjene vedno navzdol ali navzgor. Kozarci naj stojijo na desni strani krožnika, nekaj centimetrov od konca noža, v ravni vrsti.

Namizni okras mora biti nevsiljiv. Vaze s cvetjem naj bodo nizke, da gostje vidijo druge drugega. Papirnate cvetice so neokusen namizni okras. Boljša je samo zelena vejica kot pa šop papirja. Za take večerje, kot je zadnji dan v letu, je lahko miza bolj živahna in okrasje izbrano primerno večeru, samo da je originalno. Predišeče cvetice, kot so n. pr. hijacinte, ne spadajo na mizo.

Kadilcem naj na ušesa povemo, da gospodinje nič rade ne pomivajo krožnikov z ostanki cigarete. Za to so pepelniki.

Pijače natakamo z desne strani, jedi, ki jih gost sam vzame, pa ponudimo od gostove leve strani, da mu je desna roka svobodnejša. Posodo odnašamo z gostove desne strani. Mizo pripravljamo in pospravljamo potihem. V domači družbi bo gospodinjji kar ustreženo, če ji pri njenem delu malo pomagamo. Zelo praktično in za gospodinje manj utrudljivo je, če si pri mizi gostje sami postrežejo.

Stara gora SREDIŠČE BENEŠKIH SLOVENCEV

Dne 10. septembra so obhajali na Stari gori pri Čedadu poseben cerkveni jubilej. Minilo je pol stoletja, odkar upravljajo kapucini to starodavno božjo pot.

Za naše rojake pod Matajurjem in Muzici pomeni Stara gora zemljepisno in versko središče dežele. Na vrhu stožčastega hriba, 622 metrov visokega, med Idrijo in Nadižo, se blešči Marijino svetišče. Z vseh vasi Beneške Slovenije se vidi. Posebno lep je pogled, ko se cerkvena okna v večerni zarji zlato žarijo, ob takih večerih so se upirale oči naših dedov, očetov in se bodo upirale oči naših otrok tja gor, od koder jih varje Marija, da se versko in narodno ne pogube. Menda ga ni bilo beneškega Slovenca, katerega ne bi bila ponesla mama kot otročiča prvič na ramenih k Materi na Staro goro. Pozneje je pa še večkrat romal v stiski in potrebi, preden je šel k vojakom ali za kruhom v bridko tujino.

Največ rojakov se je pa zbiralo na gori, ko so imeli 3 zaobljubljene procesije, in sicer 1. maja, 25. maja ob sv. Urbanu in 25. julija ob prazniku sv. Jakoba. Staro in mlado iz nediške, terske in idrijske doline je takrat roma'lo na Staro goro.

Prav po vsej pravici nosi kraj to ime. Iz nekkih starih listin bi se razbralo, da je stala Marijina cerkev na gori že leta 428, še za rimskih časov. Siva starost je že to in skoraj nekoliko podvomimo o njej. Prav gotovo je pa cerkev na gori stala že eno stoletje po prihodu Slovencev v te kraje. Trditve okrepi tudi furlanski izraz za to svetišče: »la Madonna antica slava«. V starih dokumentih se bere, da so benediktinke iz Čedadu romale na Staro goro že v VIII. stoletju po dvakrat na leto.

Burni so bili srednjeveški viteški časi. Grad se je vojskoval z gradom, vitez z vitezom. Po gorskih vrhuncih so gradili utrdbe in obzidja, tako tudi okoli cerkev in samostanov. Okrog cerkve na Stari gori so že v XI. stoletju postavili obzidje in razne stavbe za duhovnike in romarje, žitnice in kleti. Vse to pove listina iz leta 1015, ko je oglejski patriarh Janez IV. (znan tudi iz daritvene listine za Gorico) podelil prošto sv. Stefana v Čedadu cerkev, hiše in obzidje na Stari gori. Pozneje je postal gospodar čedajski kapitelj.

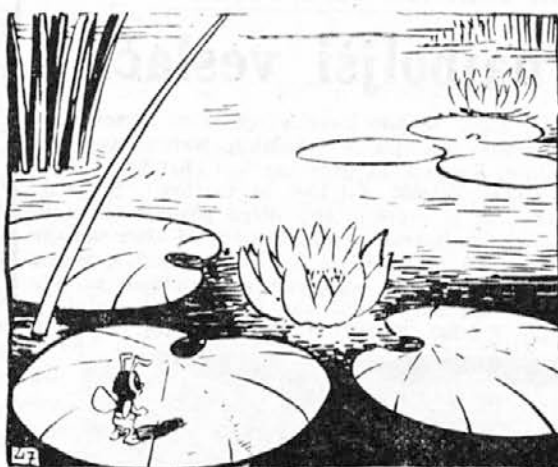
Starost in pravo ime tega svetišča sta torej dovolj izpričani iz starih pergame nov. V 14. in 15. stoletju so se valile v naše kraje tja do reke Piave turške tolpe. Za varstvo pred njimi, pa tudi pred ropariji, so oskrbniki utrdili Staro goro po načinu »taborov«, kakršni so bili tudi drugod okoli cerkvà po slovenskem ozemlju. Takrat se je med sosedi Furlani udomačilo tudi ime »Castello del monte« ali skraćeno »Castelmonte«. Od daleč se res vidi vso Stara gora kot orjaški utrjen grad. Svetišče so dolga stoletja, do prve svetovne vojne, oskrbovali slovenski dušni pastirji. Domače pesmi in molitve so odmevale pod oboki starodavnega svetišča. Danes se je marsikaj spremenilo.

—0—

Pripominjamo, da bo izšla kratka zgodovina božje poti na Stari gori, katero je napisal nadškofjski arhivar v Vidmu, msgr. Biasutti.

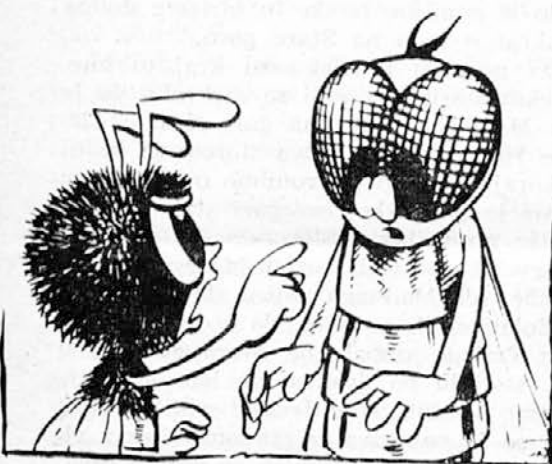
46. Maja je z radovednostjo opazovala množico velikih in manjših rib, ki so plavale pod gladino ali pa čisto mirno lebdele v prozorni vodi. Vendar je skrbno pazila, da se ribam ne bi preveč približala, kajti ni še bila pozabila Kasandrinega svrila, da so ribe nevarne čebeljemu rodu. Ko se je utrudila, se je ozrla za počivališčem.

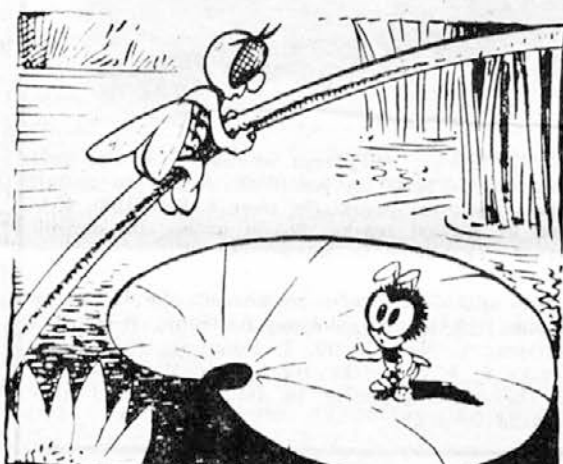
47. Zvabilo jo je toplo trstičje in veliki lokvanjevi listi pod njim, ki so bili podobni zelenim pladnjem. Ležali so ob drugem bregu jezera skoraj v senci. Izbrala si je list, na katerem so tenki prameni sončnih žarkov počivali kot okrogli zlati cekini. Sedla je v sredino takega zlatega kroga in se vsa zadovoljna ter očarana od lepote oddahnila.

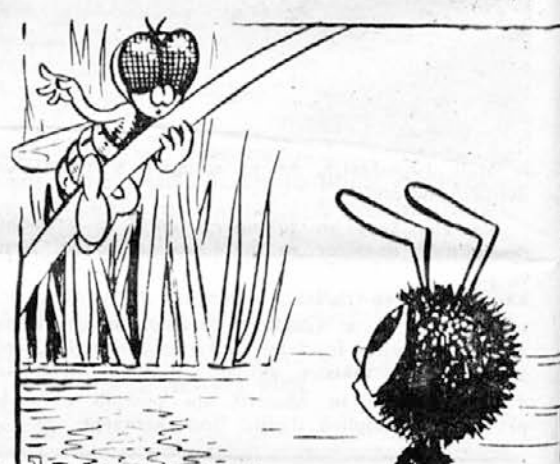
48. Potlej je poskrbela za svojo zunanost. Otrsla je prah z glave in si s prstki pogladila mehki puh, nato je očistila še svoja krilca. Upogibala jih je, da so s svetlim utripanjem odskakovala nazaj v prejšnjo lego. Pri tem jo je zmotil in tudi prestrašil brencelj, ki je priletel k njej in oblastno vprašal: »Kaj pa delate na mojem listu?«

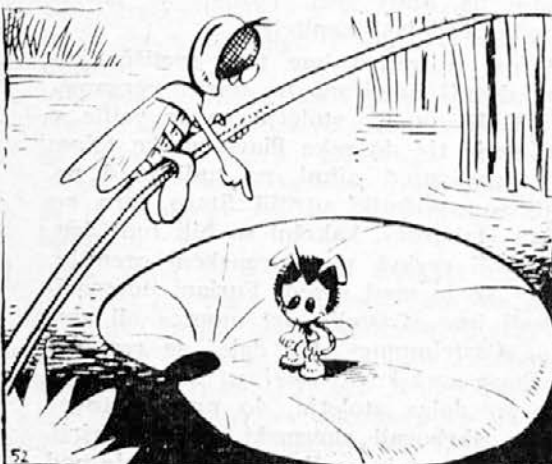
49. Maja se je spomnila na Kasandrine besede, da je rod čebel visoko spoštovan med vsemi žuželkami. Hotela je poizkusiti, če tudi sama uživa nekaj ugleda. Zato je glasno in odločno odgovorila: »Nemara si smem privoščiti trenutek počitka na kateremkoli listu?« In brencelj se je zares prestrašil ter zlovoltno odbrenčal.

50. Sedel je na trstiko, ki se je sklanjala čez list, na katerem je počivala Maja. Iz varne daljave, a kljub temu z mnogo bolj vpludnim glasom, je dejal: »No, saj vem, da veliko delate. Pa počijte, če ste potrebni oddiha, naj bo. Počakal bom tu zgoraj.« — »Saj je vendar dovolj listov! Sedite drugam!« je dejala Maja.

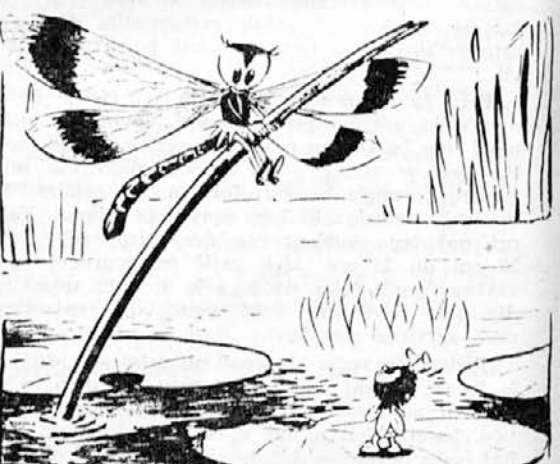
51. Brencelj je zlovoltno zmajal z glavo. »Vse je že oddano, sredi poletja smo. Prava sreča je najti svoj koticček. Če ne bi pred dvema dnevnoma mojega prednika ujela žaba, bi bil še zdaj brez zavetja. Kaj veste vi o naših težavah, ko imate čebele vendar tako dobro urejeno državo.« Maja je mislila na žalostno usodo žabine žrtve.

52. »Ali je v tej vodi mnogo žab?« je čebelica vprašala brencelja z negotovim glasom in se presedla prav na sredino lista, da je ne bi bilo videti iz vode. Brencelj je udaril v smeh. »Jalov trud!« se je norčeval. »Žaba vas vidi tudi od spodaj, kadar sijje sonce, ker je list prosojen! In že je škodoželjno odbrenčal v sonce.«

53. Maja je skoraj otrdela od strahu. Misel, da preži nekje v vodi pod njo žaba in jo skozi list požrešno opazuje, ni bila prijetna. Čebelici je pregnala veselje do počitka na mehkem lokvanjevem listu. Toda ko je Maja sklenila, da se čimprej umakne na varno, jo je premotila kačja pastirica, ki je sedla na izpraznjeno trstiko.

54. Skrivoma je Maja občudovala lesketanje njenih kril, ogromna velikost kačje pastirice pa jo je plašila. Toda strahu ni hotela pokazati. Zato je drobno in rezko zabrenčala, kot je bila slišala brenčati stražarko v domačem panju, in pogumno, mirno gledala kačjo pastirico. Ta je dejala: »Kačji pastirji žive v miru s čebelami.«